

УДК 332.135:620.9

Абрамова І.О., к.е.н.

Луцький національний технічний університет

ЗАСТОСУВАННЯ ВІДНОВЛЮВАЛЬНИХ ДЖЕРЕЛ ЕНЕРГІЇ ЯК ІНСТРУМЕНТ АНТИКРИЗОВОГО РЕГІОНАЛЬНОГО УПРАВЛІННЯ

У даній статті розглянуто інструменти стимулювання застосування відновлювальних джерел енергії у регіонах України як інструменту забезпечення стабільності енергетичної сфери, розглянуті переваги та недоліки різних видів відновлювальних джерел енергії для регіонів України.

Ключові слова: відновлювальні джерела енергії, антикризове регіональне управління, антикризові інструменти.

Abramova I.

APPLICATION OF RENEWABLE ENERGY SOURCES AS ANTI-CRISIS REGIONAL MANAGEMENT TOOL

In this article the tools of stimulating the use of renewable energy sources in the regions of Ukraine as an instrument for ensuring the stability of the energy sector are considered, the advantages and disadvantages of different types of renewable energy sources for the regions of Ukraine are considered.

Key words: renewable energy sources, anti-crisis regional management, anti-crisis instruments.

Абрамова И. А.

ПРИМІНЕННЯ ВОЗОБНОВЛЯЕМЫХ ИСТОЧНИКОВ ЭНЕРГИИ КАК ИНСТРУМЕНТ АНТИКРИЗИСНОГО РЕГИОНАЛЬНОГО УПРАВЛЕНИЯ

В данной статье рассмотрены инструменты стимулирования применения возобновляемых источников энергии в регионах Украины как инструмента обеспечения стабильности энергетической сферы, рассмотрены предпочтения и недостатки различных видов возобновляемых источников энергии для регионов Украины.

Ключевые слова: возобновляемые источники энергии, антикризисное региональное управление, антикризисные инструменты.

Постановка проблеми у загальному вигляді і її зв'язок важливими науковими та практичними завданнями. Високі тарифи на електроенергію та відсутність енергоефективних технологій призводить до поглиблення кризових явищ у енергетичній сфері країни загалом, та регіонах зокрема. Одним із найбільш ефективних шляхів подолання проблем енергозабезпечення України є застосування відновлювальних джерел енергії у регіонах. Відповідно, для сучасних умов регіонального розвитку з постійними проявами ознак системної та трансформаційної кризи, актуалізується застосування відновлювальних та нетрадиційних джерел енергії як інструменту антикризового регіонального управління.

Аналіз останніх досліджень, у яких започатковано вирішення проблеми. Дослідженням питанням необхідності застосування відновлювальних джерел енергії в Україні присвячено праці вітчизняних науковців: О. Адаменка, В. Височанського, С. Дев'яткина, М. Долішнього, Л. Матвійчук, З. Герасимчук, С. Єрмілова, Н. Передрій та ін. Водночас проблеми, пов'язанні з можливістю застосування відновлювальних джерел енергії як інструменту антикризового регіонального управління як в теоретичному, так і в методологічному плані залишаються недостатньо вивченими. Практична значимість і недостатнє дослідження зазначених проблем зумовили вибір теми дослідження.

Цілі статті. Відсутність досліджень щодо можливостей застосування відновлюваних джерел енергії на регіональному рівні як інструменту забезпечення енергетичної безпеки регіону та попередження енергетичної кризи підтверджує необхідність розробки ефективних заходів щодо застосування стимулювання застосування відновлювальних джерел енергії у регіонах України.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. При розробці антикризових заходів регіонального розвитку у енергетичній сфері слід виважено підходити до вибору інструментів, методів управління, реалізація яких, з одного боку, попередить появу кризових явищ в енергетичній сфері регіону, а з іншого – їх ліквідує та мінімізує негативні наслідки впливу на регіональну систему. При цьому регіональні органи влади, які фактично приймають рішення в кризовій ситуації, практично позбавлені засобів впливу на ситуацію, що значно знижує ефективність антикризових заходів. Тож у таких умовах нагальною потребою є суттєве розширення повноважень регіональних органів державного управління щодо можливостей застосування відновлювальних джерел енергії як інструментарію антикризового регіонального управління. Тому на державному рівні повинні бути сформовані межі, у яких регіональні органи влади можуть діяти, застосовуючи відповідний інструментарій антикризового регіонального менеджменту. Оскільки основна частина діяльності із забезпечення стабільності у енергетичній сфері припадає на регіональний рівень, тому регіональні органи влади повинні мати достатньо важелів впливу щодо попередження або ліквідації енергетичної кризи в регіоні. Потрібно відзначити, що регіональні органи влади повинні постійно моніторити ситуацію на предмет появи ознак енергетичної кризи та забезпечувати реалізацію таких завдань:

- аналіз основних показників енергетичної сфери регіону на предмет виявлення ознак кризовості, оцінка трендової динаміки розвитку;
- ідентифікація факторів виникнення ризиків енергетичної кризи, їх попередження й усунення;
- прогнозування, передбачення та попередження виникнення кризових явищ у енергетичній сфері регіону;
- розробка антикризових заходів, вибір антикризових інструментів;

Тому на порядок денний винесено питання формування набору максимально ефективних та адекватних конкретному стану інструментів, оскільки застосування уніфікованих інструментів не дасть бажаних результатів, тому що застосування того чи іншого інструменту потребує врахування стану енергетичної сфери регіону та наявних можливостей щодо застосування відновлювальних джерел енергії. Під наявними можливостями варто розуміти показники енергетичного потенціалу регіонів України, оскільки доцільність використання того чи іншого виду відновлювальних джерел енергії залежить від наявності або відсутності сприятливих умови як для впровадження і експлуатації вже розробленого обладнання нетрадиційної енергетики, так і розвитку нових енерготехнологій та устаткування.

Визначимо сутність поняття інструменту антикризового регіонального управління енергетичної галузі. Отже, інструменти антикризового регіонального управління енергетичної галузі – це заходи, за допомогою яких регіональні органи влади проводять регулятивну діяльність, що спрямовується на розвиток енергетичної галузі.

Зупинимося більш детально на розгляді відновлювальних джерел енергії як інструменту антикризового регіонального управління (табл.1).

Характеристика відновлювальних джерел енергії як інструменту антикризового регіонального менеджменту

Вид відновлювальних джерел енергії	Характеристика		Регіони України*
	Переваги застосування	Недоліки застосування	
Гідроенергетика	постійно поновлюваний самою природою запас енергії, простота експлуатації, відсутність забруднення навколишнього середовища, поліпшення умови роботи річкового транспорту.	Висока загроза затоплення прилеглих до ГЕС територій	Закарпатська, Львівська, Чернівецька, Тернопільська, Івано-Франківська, Вінницька, Луганська, Полтавська
Сонячна енергетика	загальнодоступність і невичерпність джерела; повна безпека для навколишнього середовища	- потрібне використання великих площ землі під електростанції – залежність потужності сонячної електростанції від часу доби і погодних умов; – висока ціна сонячних фотоелементів – наявність у фотоелементах отруйних речовин	Одеська, Херсонська, Чернігівська, Житомирська, Дніпропетровська, Київська
Вітрова енергетика	екологічно чисте виробництво енергії. Не забруднює атмосферу, не споживає палива і не спричинює теплового забруднення довкілля.	створюють шум високої частоти, тому потребують великих земельних ділянок для свого розміщення, а також створюють перепони прийому передач	Тимчасово окупована АР Крим, Закарпатська, Одеська, Херсонська та Миколаївська, Донецька, Луганська області.
Біоенергетика	екологічно чисте паливо на основі використання відходів виробництва	-	Дніпропетровська, Запорізька, Вінницька, Полтавська, Донецька, Київська, Харківська, Хмельницька
Геотермальна енергетика	геотермальну енергію отримують від джерел тепла з великими температурами, вона має декілька особливостей: температура теплоносія значно менша за температуру при спалюванні палива і найкращий спосіб використання геотермальної енергії – комбінований (видобуток електроенергії та обігрів)	низька термодинамічна якість; необхідність використання тепла біля місця видобування; вартість спорудження свердловин виростає зі збільшенням глибини	Закарпаття, Крим, Передкарпаття, Полтавська, Харківська, Донецька, Луганська, Херсонська, Запорізька області.

*Сформовано автором на основі [1,2]

Очевидно, що Україна має перспективи у застосуванні усіх видів відновлювальних джерел енергії у різних регіонах. Так, для застосування гідроенергетики придатними є Закарпатська, Львівська, Чернівецька, Тернопільська, Івано-Франківська, Вінницька, Луганська, Полтавська області (рис.1)

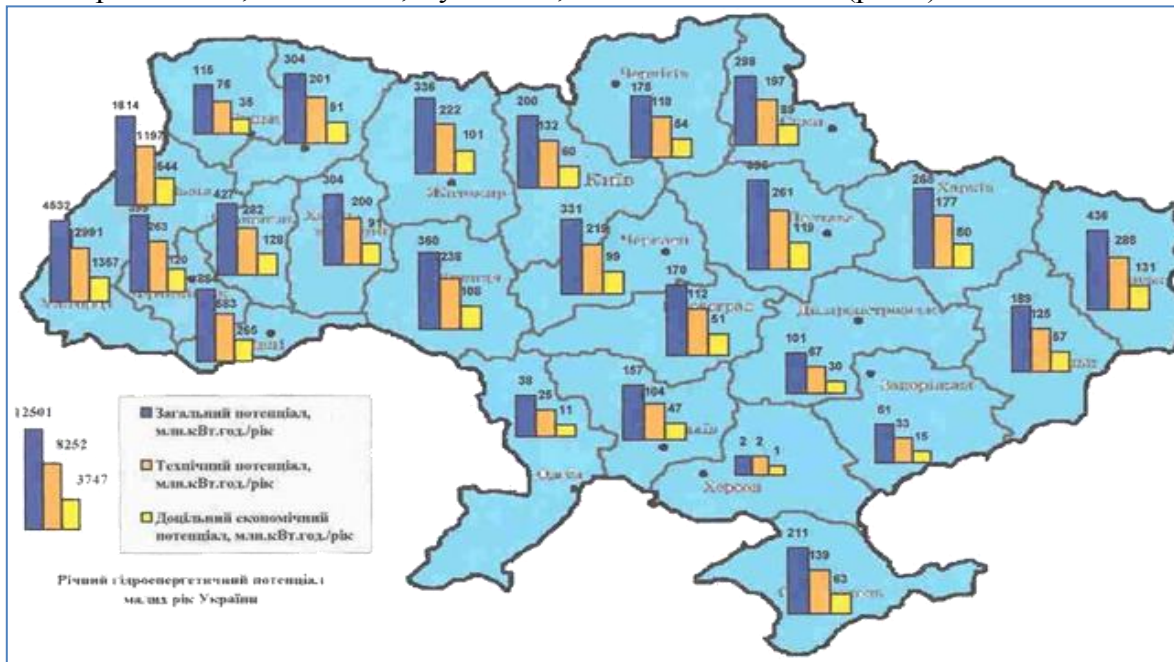

Рис. 1. Гідроенергетичний потенціал регіонів України [1].

Найбільш перспективними регіонами України за можливістю використання геотермальної енергії є Закарпаття, тимчасово окупована АР Крим, Передкарпаття, Полтавська, Харківська, Донецька, Луганська, Херсонська, Запорізька області (рис.2).

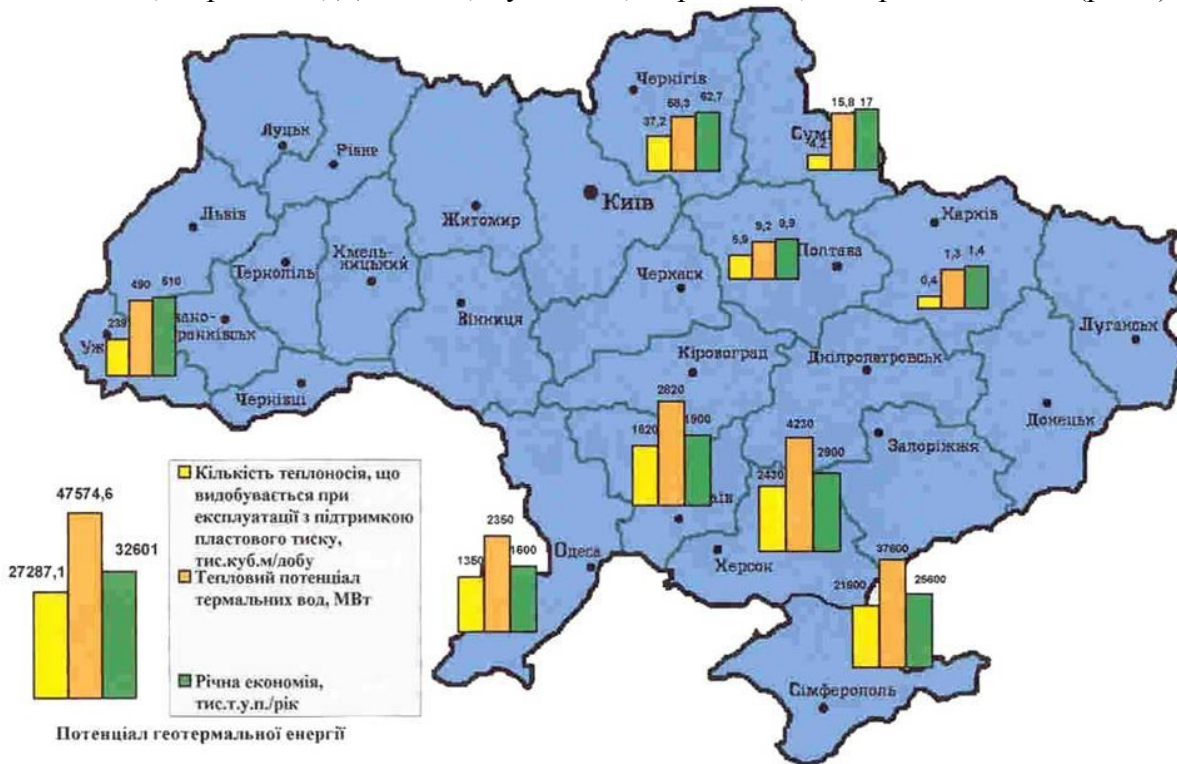

Рис. 2. Потенціал геотермальної енергії України [1]

Отже, Україна володіє значним потенціалом для розвитку усіх видів відновлювальних джерел енергії на території всіх регіонів. Так, за результатами проведеного дослідження Міжнародним товариством з відновлювальних джерел енергії (IRENA) встановлено, що Україна володіє найбільшим технічним потенціалом впровадження відновлювальних джерел енергії серед Південно-Східної Європи [3].

У жовтні 2014 року біло затверджено Національний план дій з відновлюваної енергетики на період до 2020 згідно якого планується досягнення у 2020 році 11% енергії у кінцевому енергоспоживанні України, отриманої з відновлюваних джерел енергії [2].

Водночас соціально-економічна криза сьогодення створює несприятливі умови для розвитку відновлювальних джерел енергії в Україні, що пов'язано з інфляцією та нестабільністю банківської системи. Ускладнює ситуацію те, що будівництво об'єктів альтернативної енергетики потребує значних інвестицій, витрат часу, оскільки необхідно закуповувати імпортні матеріали й обладнання, тому виникає необхідність регіональним органам влади стимулювати застосування відновлюваної енергетики в регіонах України. Згідно із ст. 11, 16 Закону України "Про енергозбереження" стимулювання використання відновлюваної енергетики в Україні здійснюють шляхом [4]:

- надання податкових пільг підприємствам – виробникам енергозберігаючого обладнання, техніки і матеріалів, засобів вимірювання, контролю та управління витратами паливно-енергетичних ресурсів, виробникам обладнання для використання нетрадиційних та поновлюваних джерел енергії і альтернативних видів палива;

- надання податкових пільг підприємствам, які використовують устаткування, що працює на нетрадиційних та поновлюваних джерелах енергії, альтернативних видах палива;

- пріоритетного кредитування заходів щодо забезпечення раціонального використання та економії паливно-енергетичних ресурсів;

- встановлення підвищених норм амортизації енергозберігаючих основних фондів;

- цільових державних та інших субсидій і безповоротного асигнування на виконання пошукових науково-дослідних робіт у сфері енергозберігаючих технологій і нетрадиційних видів енергії, на виробництво та освоєння нових видів енергозберігаючої техніки та технології;

- надання юридичним і фізичним особам субсидій, дотацій, податкових, кредитних та інших пільг для стимулювання використання енергозберігаючих технологій, обладнання і матеріалів;

- стимулювання розвитку відновлюваної енергетики: зниження податку на землю для підприємств відновлюваної енергетики, застосування "зеленого" тарифу, відкритий доступ до пільгових кредитів, безвідсоткових позик та інших фінансових інструментів, які б здійснювали стимулюючий вплив на енергетичну галузь у регіонах України; проведення науково-дослідних, дослідно-конструкторських робіт, технічних і маркетингових досліджень у галузі альтернативної енергетики.

Висновки. Таким чином, можна стверджувати, що застосування відновлювальних джерел енергії у короткостроковій перспективі дасть можливість забезпечити стабільність функціонування енергетичної галузі України та зменшить залежність регіонів від зовнішніх постачальників паливно-енергетичної сировини.

Список використаних джерел:

1. Державне агентство з енергоефективності та енергозбереження України. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://saee.gov.ua/uk/ae>
2. Розпорядження Кабінету Міністрів України «Про Національний план дій з відновлюваної енергетики на період до 2020 року» № 902-р прийняте 01 жовтня 2014 р. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/902-2014-%D1%80/page>
3. IRENA (2014), REmap (2030): A Renewable Energy Roadmap, June(2014). [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.irena.org/remap/IRENA_REmap_Report_June_2014.pdf

4. Закон України «Про енергозбереження» від 01.07.1994 р. № 74/94-ВР [Електронний ресурс] – Режим доступу :<http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/74/94-%D0%B2%D1%80>.

Рецензент д.е.н., професор Коцій О.В.